

РОЗДІЛ II. ПРОБЛЕМИ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ

УДК 378:376-056.264-051](477)

Надія Горішна

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
ORCID ID 000-0002- 9724-7098

Ганна Слезанська

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
ORCID ID 0000-0002- 8394-4925

Віра Поліщук

Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка
ORCID ID 0000-0002-4119-4329
DOI 10.24139/2312-5993/2023.10/039-057

АНАЛІЗ СФЕРИ НАДАННЯ ЛОГОПЕДИЧНИХ ПОСЛУГ: НАЦІОНАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІРИ

У статті висвітлено результати аналізу сфери логопедичних послуг в Україні та потенціалу закладів вищої освіти у підготовці кадрів для забезпечення доступної та ефективної системи підтримки осіб із порушеннями мовлення. Встановлено, що в Україні доступ до логопедичної допомоги забезпечує мережа державних надавачів, які функціонують у системах освіти, охорони здоров'я та соціального захисту. З'ясовано, що зростання чисельності осіб з порушеннями мовлення та неспроможність повною мірою забезпечити потребу в логопедичній допомозі, яка зростає в умовах впровадження інклюзивної освіти та реабілітації, активізувала розвиток недержавних надавачів логопедичних послуг та професії терапевта мови і мовлення. Досліджено, що розвиток відповідних послуг стримується відсутністю достатньої кількості кваліфікованих кадрів. Аналіз динаміки впровадження освітніх програм з логопедії на рівні бакалаврату та магістратури в Україні вказує на загальну позитивну тенденцію збільшення їх кількості, що створює перспективи для розв'язання проблеми дефіциту фахівців у сфері логопедії.

Ключові слова: порушення мовлення, логопедія, логопед, фахівець із логопедії, логопедичні послуги, сфера логопедичних послуг, надавачі логопедичних послуг, терапевт мови і мовлення, підготовка фахівців із логопедії.

Постановка проблеми. Мовлення є однією з найскладніших вищих психічних функцій людини, порушення якої впливає на особливості перебігу психічних процесів і здатність до ефективної комунікації. Його порушення може призводити до цілого комплексу психоемоційних, соціально-адаптаційних та навчальних труднощів. Надання ефективної логопедичної допомоги є важливим для осіб із порушеннями мовлення, а також тих, хто не володіє вербальними засобами комунікації для їх успішної самореалізації та включення у суспільство.

Особливого значення це завдання набуває в умовах збільшення чисельності дітей з порушеннями мовлення (Колупаєва & Таранченко, 2016, с. 12), у тому числі й вторинними, що виникають внаслідок інших порушень (Голуб, 2009, с. 141). За оцінками фахівців, на сьогодні їх чисельність становить близько 30% від усіх учнів і має тенденцію до зростання (Матвеева, 2021, с. 226). Так, за статистичними даними, лише один діагноз – «загальний недорозвиток мовлення» – ставиться у 6 разів частіше, ніж за попередніх 20 років (Рогатин ІРЦ, 2022). Порушення звуковимови мають 45% дітей старшого дошкільного та 17-20% – молодшого шкільного віку (Кравченко та ін., 2021, с. 9). Поширеним порушенням мовлення, від нього страждає близько 2% дітей різного віку, є заїкання (Кравченко & Кравченко, 2022, с. 223). Про наявність значного контингенту дітей з психофізичними порушеннями свідчить і чисельність осіб, які навчаються в інклюзивних класах закладів дошкільної, шкільної, професійної та вищої освіти – понад 32 тисячі. Майже 95% з них потребують логопедичної допомоги (Korposh, 2023, с. 75).

Вагомою перешкодою для розвитку інклюзивної освіти, як свідчать результати дослідження потреб стейкхолдерів у забезпеченості якості освіти інклюзивного навчання, є брак кадрового забезпечення для надання корекційно-розвиткових послуг – логопедів, дефектологів, реабілітологів (МОН України, 2021). Особливо гострою є ця проблема у сільській місцевості: розвиток інклюзивного освітнього середовища гальмуються неготовністю опорних закладів освіти та їх філій приймати дітей з особливими освітніми потребами (ООП) через їх неукomплектованість корекційними педагогами відповідної спеціалізації. Потреба в учителях-логопедах у цих закладах становить 41,1% (Інститут освітньої аналітики, 2017).

Порушення мовленнєвого розвитку є поширеним явищем не лише у дітей, але й серед дорослих осіб. Вони можуть бути спричинені різними фізичними, психологічними чи неврологічними травмами. Відповідно до медичної статистики, щороку у країні фіксується більш як 100 тис. інсультів, понад третина з яких – у людей працездатного віку. Порушення мовлення різної складності спостерігаються більше ніж в 30% пацієнтів, і знаходяться на другому місці після порушень рухливості кінцівок (Korposh, 2023, с. 77). Це дані, які стосуються лише одного захворювання, не враховуючи інших поширених медичних

станів, таких, наприклад, таких як черепно-мозкові травми, ураження центральної нервової системи тощо.

Вагомим негативним чинником, що впливає на збільшення потреби у логопедичних послугах, є російсько-українська війна, активна фаза якої розпочалася 24 лютого 2022 року. Результати аналізу наукової літератури свідчать, що в умовах війни часто причинами порушень мовлення у дітей і дорослих є отримані психотравми та травми головного мозку; особливо вразливими до психотравмувальних подій є діти (Drumbl, 2020; Machel, 1996). У країнах, де відбувалися воєнні конфлікти, спостерігалось збільшення кількості осіб з порушеннями мовлення внаслідок сильного стресу або контузій (Battle, 2015), що дає підстави для схожих прогнозів в Україні.

Таким чином, надання якісних та доступних логопедичних послуг в Україні забезпечує допомогу не лише дітям, які мають мовленнєві труднощі різного рівня складності, але й реалізацію цілей інклюзивної освіти та подолання негативних наслідків війни для осіб, порушення мовлення у яких спричинені отриманими фізичними та/або психологічними травмами. Розуміння потреб ринку праці у логопедичних послугах та здатності закладів вищої освіти забезпечувати їх є важливим для створення стійкої системи підтримки осіб із порушеннями мовлення.

Аналіз актуальних досліджень. Результати аналізу публікацій з теми дослідження свідчать, що потреба у кваліфікованих фахівцях у галузі логопедії є не новою для України та існувала практично на усіх етапах її становлення і розвитку через брак закладів вищої освіти та наукових інституцій, які б здійснювали підготовку практиків та наукопедагогічних кадрів у галузі спеціальної освіти, недостатній престиж професії тощо (Потапенко, 2012). Ряд досліджень, які висвітлюють різні аспекти функціонування сучасної системи корекційно-розвиткової роботи, звертають увагу на тенденцію до збільшення чисельності дітей з мовленнєвими труднощами, існування потреб у фахівцях, здатних надавати якісні логопедичні послуги, необхідність підготовки достатньої кількості відповідних фахівців та покращення їх готовності до роботи в умовах інклюзії (Каплієнко, 2019; Стахова, 2017; Гладуш, 2014; Цимбал-Слатвінська, 2019; Каплієнко, 2019). Проте на даний час відсутні дослідження, які б системно аналізували потреби у логопедичних послугах, та потенціал закладів вищої освіти у підготовці кадрів для їх надання.

Мета статті. Мета статті полягає у дослідженні потреб ринку праці у логопедичних послугах та здатності закладів вищої освіти забезпечувати цей ринок фахівцями для створення ефективної системи підтримки осіб із порушеннями мовлення. Дослідження фокусуватиметься на регіональному рівні розвитку логопедичної допомоги, зокрема у Тернопільській області, з урахуванням загальнонаціонального контексту функціонування цієї сфери.

Методи дослідження. Для досягнення визначеної мети було використано метод кабінетного дослідження, який охоплював кілька ключових напрямів. Зокрема, огляд наукових публікацій та результатів проведених досліджень дав можливість з'ясувати сучасні тенденції у сфері надання логопедичних послуг та попит на них. Аналіз нормативних документів використовувався для визначення особливостей надання послуг та нормативів робочого навантаження логопедів у різних типах закладів, статистичних даних – для визначення кількісних показників діяльності закладів, які надають логопедичні послуги, та потенційної чисельності їх отримувачів, а також для з'ясування потенціалу закладів вищої освіти щодо підготовки фахівців із логопедії.

Виклад основного матеріалу. Впровадження логопедичних послуг в Україні відбувалося у різних соціокультурних умовах та пройшло тривалий історичний шлях. Є Линдіна зазначає, що їх започаткування розпочалося в умовах радянського політичного ладу. Логопедична допомога була запроваджена у загальноосвітні школи у кінці 50-х років, а з початку 60-х років минулого століття – у систему спеціальної освіти для осіб з порушеннями у розвитку. Проте, попри значне розширення мережі спеціальних закладів та їх спеціалізацію за категоріями порушень, у тому числі з порушеннями мовлення, впродовж наступних десятиліть, система логопедичної допомоги не повністю задовольняла потреби населення (Линдіна, 2020).

На думку О. Губарь, трансформаційні процеси у логопедичній допомозі дітям і дорослим особам в Україні розпочалися у 90-х роках ХХ ст. під впливом поширенням ідей рівності усіх громадян та необхідності забезпечення умов у суспільстві для самовизначення та самореалізації осіб з порушеннями у розвитку (Губарь, 2019).

Розвиток логопедичних послуг продовжився після здобуття Україною незалежності й особливо активно відбувається в останні роки. Цьому сприяє підвищення рівня обізнаності суспільства у питаннях важливості мовлення для особистісного розвитку, орієнтація на

забезпечення участі осіб з порушеннями у розвитку у житті суспільства, доступ до сучасних наукових знань у сфері спеціальної освіти та логопедії, становлення вітчизняної наукової школи логопедії тощо.

На даний час, логопедичні послуги в Україні надаються закладами, які входять до трьох різних систем – освітньої, медичної та соціального захисту.

Логопедичні послуги у системі освіти надаються закладами дошкільної та загальної середньої освіти, у тому числі спеціальними. Дітям дошкільного віку такі послуги можуть надаватися у закладах дошкільної освіти (яслах-садках) компенсуючого або комбінованого типу. Заклади дошкільної освіти компенсуючого типу (спеціальні або санаторні) створюються для дітей з особливими освітніми потребами віком від двох до семи (восьми) років, які потребують корекції розумового та/або фізичного розвитку, тривалого лікування та реабілітації (Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів, 2006). Заклади комбінованого типу забезпечують дошкільну освіту для дітей віком від одного до шести (семи, восьми) років з урахуванням стану їх здоров'я, розумового, психологічного та фізичного розвитку; у їх складі окрім груп загального розвитку, можуть функціонувати групи компенсуючого типу (Про дошкільну освіту, 2001).

Для дітей з порушеннями мовлення у дошкільних закладах компенсуючого (спеціальних) та у комбінованого типів вводиться посада учителя-логопеда з розрахунку 1 штатна одиниця на кожен таку групу. Для дітей, які мають порушення слуху, зору, слуху, опорно-рухового апарату, з інтелектуальними порушеннями, затримкою психічного розвитку, у яких діагностовано порушення мовлення, впроваджується 1 штатна посада учителя-логопеда на кожні 10 дітей з тяжкими порушеннями мовлення або на кожні 12 дітей з дислалією та фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення (Про затвердження Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів, 2010).

За даними статистичного спостереження, у 2021 році із загальної чисельності 15 335 закладів дошкільної освіти, 1731 заклад мав статус комбінованого, 323 – компенсуючого. Загальна чисельність дітей з ООП у них становила 60 173, з яких 37 785 мали тяжкі порушення мовлення. У Тернопільській області діяв 21 садок комбінованого типу та 1 – компенсаторного. У них навчалось 593 дитини з порушеннями психофізичного розвитку, з яких 193 дитини – з тяжкими порушеннями мовлення (Державна служба статистики України, 2021).

Логопедичні послуги надаються також у спеціальних закладах загальної середньої освіти – спеціальних школах та навчально-реабілітаційних центрах (НРЦ). Перші забезпечують здобуття освіти дітям з ООП, спричиненими інтелектуальними, фізичними та/або сенсорними порушеннями. Другі – дітям чиї особливі освітні потреби зумовленими складними порушеннями розвитку (Про повну загальну середню освіту, 2020). При таких закладах можуть також утворюватися дошкільні підрозділи.

Посада вчителя-логопеда у спеціальних загальноосвітніх школах (школах-інтернатах) для дітей, які потребують корекції фізичного та/або розумового розвитку, вводиться з розрахунку 1 штатна одиниця на 25-30 учнів з тяжкими порушеннями мовлення. У дошкільних групах – 1 штатна одиниця на кожні 15 дітей з фонетико-фонематичним недорозвитком мовлення або на кожні 12 дітей з тяжкими порушеннями мовлення (Про затвердження Типових штатних нормативів спеціальних загальноосвітніх шкіл, 2008).

Кількість ставок учителів-логопедів НРЦ визначається залежно від контингенту осіб, які навчаються, кількості класів, годин за навчальними планами на їх підготовку та з урахуванням навантаження на ставку 18 годин на тиждень (Типові штатні нормативи навчально-реабілітаційних центрів, 2020). Також посада вчителя-логопеда в НРЦ вводиться на кожну дошкільну групу для дітей постійного контингенту, які мають порушення мовлення. У постійних дошкільних групах дітей з порушеннями слуху, зору, опорно-рухового апарату, інтелекту, із затримкою психічного розвитку, у яких виявлено мовленнєві порушення, нормативи для впровадження ставок учителів-логопедів є такими ж, як у спеціальних дошкільних закладах компенсуючого типу (Типові штатні нормативи навчально-реабілітаційних центрів, 2020).

У 2021 році у країні функціонувало 310 спеціальних шкіл, у яких навчалось 41 955 тис. учнів (Державна служба статистики України, 2021б) та 77 НРЦ, у яких здобували освіту 7639 учнів (Звіт про повторне відстеження результативності, 2019). За даними Єдиної державної електронної бази з питань освіти (ЄДЕБО) чисельність НРЦ у 2023 році збільшилася до 82, 3 з яких розміщувались у Тернопільській області (ЄДЕБО. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності, 2023); освіту у них здобувало 285 осіб (МОН України, 2022а).

Спеціальні класи для дітей з особливими освітніми потребами можуть також функціонувати у закладах загальної середньої освіти

(ЗЗСО). Для здійснення освітнього процесу та проведення корекційно-розвиткових занять, передбачених навчальним планом, у них впроваджуються посади учителів-дефектологів, у тому числі й вчителя-логопеда (Типові штатні нормативи закладів загальної середньої освіти, 2010).

За даними Міністерства освіти і науки України, станом на початок грудня 2023 року, у країні функціонувало 807 спеціальних класів у ЗЗСО, у яких навчалося 7044 учнів з ООП (МОН України, 2023). Чисельність спеціальних класів у Тернопільській області у 2022 році становила 29 (224 учнів) (МОН України, 2022б).

Доступ до логопедичних послуг для дітей з мовленнєвими труднощами забезпечується в інклюзивних групах та класах. Для цього у штатні розклади закладів дошкільної та загальної середньої освіти може бути введена посада учителя-логопеда за наявності навантаження не менше ніж 9 навчальних годин на тиждень, виходячи з норми 18 годин на ставку на тиждень (Про затвердження Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти, 2010).

Кількість учнів з ООП в інклюзивних класах ЗЗСО в Україні збільшилася більш ніж вдвічі за останні 5 років. У 2023 році їх чисельність становила 40354 осіб (29321 клас). В інклюзивних групах закладів дошкільної освіти, чисельність яких становила 6158 навчалось 11285 дітей (МОН України, 2023). У Тернопільській області у 2020/2021 н.р. інклюзивною освітою було охоплено 631 дитину у 499 інклюзивних класах та 32 дитини в 15 інклюзивних групах (Стратегія розвитку Тернопільської області, 2021).

Дітям віком від трьох до шести (семи) років, які відвідують заклади дошкільної освіти (дитячі садки) та учням початкової ланки закладів загальної середньої освіти, які не навчаються в інклюзивних групах/класах, логопедичні послуги надаються фахівцями логопедичних пунктів. Засновниками цих установ є органи місцевого самоврядування, а їх фінансування здійснюється за кошти місцевого бюджету. Загальна кількість підготовчих груп та початкових класів, які закріплюються за логопедичним пунктом, має бути не меншою як 20, а у сільській місцевості – не меншою як 4 школи і дошкільні заклади незалежно від кількості дітей. Навантаження учителя-логопеда у таких установах відповідно до чинного «Положення про логопедичні пункти у системі освіти» (Про затвердження Положення про логопедичні пункти, 1993) становить 20 годин на тиждень.

На жаль, не вдалось знайти актуальної статистики щодо чисельності логопедичних пунктів в Україні; відповідно до останніх даних, у 2015-16 рр. у Тернопільській області діяла мережа із 16 логопедичних пунктів, які працювали при дитячих садочках та школах (Інтернет-видання «Galas», 2016).

Логопедичні послуги надаються також логопедами інклюзивно-ресурсних центрів (ІРЦ). Створення цих установ відбулося внаслідок реорганізації психолого-медико-педагогічних консультацій з метою забезпечення права здобуття освіти, особам з ООП шляхом проведення комплексної психолого-педагогічної оцінки розвитку та системного кваліфікованого супроводу. Їх засновниками є органи освіти місцевого самоврядування. Логопедичні послуги у цих закладах можуть отримати особи з порушеннями мовлення віком від 2 до 18 років, які навчаються у закладах дошкільної, загальної середньої, професійної (професійно-технічної) освіти та інших закладах загальної середньої освіти або перебувають на педагогічному патронажі, проте не отримують необхідної спеціальної допомоги за місцем навчання. Один ІРЦ обслуговує не більше 7 тис. дитячого населення територіальної громади (району), та не більш 12 тис. дитячого населення міста (району міста). Тривалість робочого тижня фахівців (логопедів) ІРЦ становить 36 годин на тиждень. ІРЦ за необхідності можуть залучати для надання корекційно-розвиткових послуг, у тому числі й логопедичних, фахівців шляхом укладення цивільно-правових угод (Положення про інклюзивно-ресурсний центр, 2017).

Станом на грудень 2023 року у країні було створено 690 інклюзивно-ресурсних центрів, 664 з яких продовжували працювати в умовах воєнного стану. Брак кадрового забезпечення, у тому числі й вчителями-логопедами, становив 18,3% (МОН України, 2023). У Тернопільській області діє 18 ІРЦ, на базі двох з них працюють 2 мобільні ІРЦ (Реалізація безбар'єрного простору на Тернопільщині, 2023).

До закладів, які надають логопедичну допомогу та функціонують у структурі системи соціального захисту населення, належать центри комплексної реабілітації для осіб з інвалідністю. Вони надають комплекс реабілітаційних заходів для дітей, повнолітніх осіб з інвалідністю, а також дітей віком до трьох років, які мають ризик отримати інвалідність. Посада вчителя-логопеда у цих закладах вводиться з розрахунку 1 штатна одиниця на кожну групу чисельністю до 10 дітей із порушеннями мовлення (Про затвердження Примірних штатних нормативів, 2017).

За даними Міністерства соціальної політики у 2023 у країні налічувалося 308 реабілітаційних центрів, 9 них – у Тернопільській області (Міністерство соціальної політики України, 2023).

Логопедичні послуги в Україні надаються також закладами, які перебувають у підпорядкуванні Міністерства охорони здоров'я. В амбулаторно-поліклінічній мережі функціонують логопедичні кабінети для дітей та дорослих та реабілітаційні відділення при дитячих поліклініках. У мережі стаціонарних закладів послуги логопеда надають центри реабілітації та розвитку дитини, спеціалізовані будинки дитини дитячі неврологічні диспансери, неврологічні відділення та денні неврологічні стаціонари, клініки та відділення щелепно-лицевої хірургії, отоларингологічні клініки та відділення, психоневрологічні та нейрохірургічні клініки, реабілітаційні відділення для дорослих та дітей у клініках при науково-дослідних установах. У мережі санаторно-курортних закладів логопедичні послуги можуть надаватися дитячими спеціалізованими неврологічними санаторіями, санаторіями з порушенням опорно-рухового апарату (Korposh, 2023, с. 76). Рішення щодо впровадження та чисельності посад логопедів у медичному закладі приймає його керівник, враховуючи функції та обсяг медичної допомоги, що надається закладом (Щодо деяких питань штатних нормативів закладів охорони здоров'я, 2016).

Відсутність централізованої системи збору даних щодо надання логопедичних послуг у закладах охорони здоров'я, унеможлиблює отримання точної інформації як про кількість установ, у яких впроваджені посади логопеда, так і про чисельність осіб, які такими послугами користуються.

Зазначимо також, що внаслідок зростання потреб у наданні послуг цивільному та військовому населенню країни та стрімкого розвитку реабілітаційних послуг, модернізується й сфера логопедичної допомоги. Наразі посада логопеда у медичних установах належить до переліку педагогічних працівників. Проте, у рамках трансформації системи реабілітації в Україні впроваджується професія терапевта мови і мовлення.

Професія терапевта мови і мовлення була внесена до національного класифікатора професій ДК 003:2010 (Про затвердження Зміни № 10 до національного класифікатора, 2021), а її кваліфікаційна характеристика затверджена Наказом Міністерством охорони здоров'я України № 1769 (Про затвердження змін до Довідника кваліфікаційних

характеристик, 2023). Законом України «Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я» від 03.12.2020 р. № 1053-ІХ відповідна посада була віднесена до переліку фахівців з реабілітації (Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я, 2020). Такі посади до 31 грудня 2026 можуть обіймати фахівці, які мають вищу освіту у галузі психології, спеціальної освіти або філології; з 1 січня 2027 року обов'язковою вимогою є наявність вищої освіти за спеціальністю «Терапія мови і мовлення» у галузі знань «Охорона здоров'я» (Про затвердження змін до Довідника кваліфікаційних характеристик, 2023). Професійний стандарт професії «Терапевт мови і мовлення», а також суміжних – «Логопед» та «Вчитель-логопед» представлені їх розробниками для публічного обговорення (Повідомлення про публічне громадське обговорення проекту професійного стандарту, 2024). Затвердження відповідних документів слугуватиме підставою для розробки стандарту вищої освіти для підготовки здобувачів вищої освіти на другому (магістерському) рівні за відповідною спеціальністю.

Важливу роль у забезпеченні потреб у логопедичній допомозі відіграють також громадські організації та приватний бізнес, які надають освітні та корекційно-розвиткові послуги дітям з ООП, у тому числі й з порушеннями мовлення. Аналіз інформації про пропозиції у сфері надання логопедичних послуг, розміщеної на місцевих інтернет-ресурсах, свідчить, що такі послуги лише у м. Тернополі пропонуються двома громадськими організаціями та більше ніж 20 недержавними структурами: центрами розвитку мовлення, центрами та студіями розвитку дитини, логопедичними студіями, логопедично-корекційними центрами, навчальними клубами, приватними дитячими садками та медичними центрами тощо. Очевидно, що послуги логопеда є актуальними та мають попит серед населення, а наявна мережа державних та комунальних надавачів таких послуг нездатна задовольнити його повною мірою.

Зростання запиту на логопедичну допомогу спостерігається в умовах активної фази російсько-української війни. Про це свідчать результати проведеного крос-секційного дослідження, учасниками якого стали 344 фахівці у галузі логопедії. Його результати засвідчили певні зміни у структурі мовленнєвих порушень, з яким звертаються клієнти до фахівців, а також зростання попиту на логопедичні послуги. 23% респондентів відзначили, що таке зростання є суттєвим, 28,7% – несуттєвим, 21,2% – що він не змінився, 21,2% – що він зменшився, але

не суттєво, 5,8.% – що він суттєво знизився. Статистично значущі відмінності були виявлені у попиті на послуги логопедів у різних регіонах країни. Зокрема, найбільше зростання попиту спостерігалось у західній та північній частинах України, найменше – на півдні. Характерно, що найбільший запит на послуги логопедів існував у сільській місцевості. Також було зафіксовано статистично значущі відмінності у попиті на послуги логопедів спеціальних і комбінованих закладів дошкільної освіти та фахівців інклюзивно-ресурсних центрів і логопедичних пунктів; запит на професійну допомогу останніх зріс суттєво (Горішна & Слозанська, 2023, с. 51).

У контексті забезпечення якісної та доступної логопедичної допомоги населенню важливості набуває питання підготовки належної кількості кваліфікованих фахівців у цій сфері. Для аналізу попиту на фахівців у галузі логопедії та можливостей його задоволення закладами вищої освіти був проведений кількісний аналіз даних про освітні програми за спеціальністю 016 Спеціальна освіта із спеціалізацією Логопедія.

Його результати свідчать, що в Україні спостерігається позитивна динаміка розвитку освітніх програм з підготовки фахівців із логопедії. Кількість бакалаврських програм збільшилася із 24 у 2020 році до 32 у 2023 році (дві освітні програми здійснювали підготовку за спеціалізацією 016.02 Олігофренопедагогіка із додатковою спеціалізацією у логопедії). Також за вказаний період збільшилася кількість магістерських програм – із 14 до 25 (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка кількості освітніх програм з логопедії

Рік	Кількість бакалаврських програм	Кількість магістерських програм
2020	24	14
2021	29	19
2022	30	22
2023	32	25

Розподіл закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців із логопедії за регіонами свідчить, що їх кількість у східній частині країни (Харківська, Донецька, Луганська області) становить 4 (2 з них тимчасово релоковані у центральну частину країни), у центральній (Вінницька, Кіровоградська, Дніпропетровська, Полтавська, Черкаська області) – 5, у південній – 9 (1 – тимчасово переміщений на захід країни), у північній (Житомирська, Київська,

Сумська, Чернігівська) – 4 заклади, у західній (Львівська, Тернопільська, Івано-Франківська, Волинська, Рівненська, Хмельницька, Чернівецька, Закарпатська області) – 7 закладів.

Попри функціонування у західних областях країни семи закладів вищої освіти, які здійснюють підготовку фахівців у галузі логопедії, проблема дефіциту кадрів, зокрема у Тернопільській області, продовжувала існувати. Для задоволення цієї потреби у 2020 році у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка була впроваджена освітньо-професійна програма підготовки здобувачів за відповідною спеціалізацією. Позитивна динаміка набору здобувачів на дану освітню програму (табл. 2), зважаючи на війну та міграцію значної кількості абітурієнтів за кордон свідчить про зацікавлення абітурієнтів у здобутті фаху логопеда та збереження попиту на цю професію навіть у складних обставинах, в яких перебуває українське суспільство.

Таблиця 2

Динаміка набору студентів на освітню програму «Логопедія» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти у Тернопільському національному педагогічному університеті імені В. Гнатюка

Рік	Кількість вступників				Всього
	денна форма	заочна форма			
	на базі загальної середньої освіти	на базі загальної середньої освіти	на базі диплому молодшого спеціаліста	на базі диплому бакалавра	
2020	9	2	-	-	11
2021	33	9	13	4	59
2022	33	11	10	3	57
2023	26	12	3	-	41

Впровадження даної освітньо-професійної програми відкриває перспективи для подолання дефіциту кадрів у галузі логопедії, зокрема, у Тернопільській області. Проте, для якісного подолання означеної проблеми і забезпечення доступної та ефективної системи підтримки осіб із порушеннями мовлення, необхідним є постійний моніторинг ринку логопедичних послуг для прогнозування змін у попиті та адаптації освітніх програм відповідно до потреб та запитів зацікавлених сторін.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Здійснений аналіз вітчизняного ринку праці у логопедичних послугах дає підстави для висновків щодо його розвитку та здатності системи вищої освіти забезпечувати підготовку відповідних фахівців.

Встановлено, що на даний час існує розгалужена мережа закладів, які надають послуги з розвитку мовлення, корекції та запобігання його порушенням у дітей та дорослих. Посади логопедів впроваджені у закладах освіти, охорони здоров'я та соціального захисту населення; їх кількість залежить від чисельності контингенту осіб, які мають мовленнєві труднощі. Водночас дані статистики свідчать про збільшення дітей та дорослих, які потребують логопедичної допомоги внаслідок первинних або вторинних порушень мовлення. Потреба у логопедичній допомозі зростає під час активної фази російсько-української війни, одним із негативних наслідків якої є зростання випадків порушень мовлення серед військових та цивільних.

З'ясовано, що в умовах нездатності державних та комунальних організацій забезпечити доступну та якісну допомогу у сфері логопедії, спостерігається збільшення кількості недержавних структур – громадських організацій та приватного бізнесу, які пропонують логопедичні послуги. Необхідність модернізації сфери реабілітаційних послуг у системі охорони здоров'я зумовила

впровадження посади «терапевт мови та мовлення» та призвела до диференціації сфер діяльності логопедів.

Визначено, що розвиток сфери логопедичних послуг та можливості задоволення наявного попиту стримуються відсутністю достатньої кількості кваліфікованих фахівців. Аналіз динаміки впровадження освітніх програм на рівні бакалаврату та магістратури вказує на зростання їх кількості впродовж останніх років на загальнонаціональному рівні. Проте на рівні окремих регіонів брак відповідних програм може виявитися критичним для забезпечення потреб ринку праці та розвиток сфери логопедичної допомоги.

Здійснений аналіз не вичерпує усіх аспектів функціонування сфери логопедичних послуг та потенціалу закладів вищої освіти у підготовці достатньої кількості кваліфікованих логопедів. Для глибшого розуміння ситуації необхідні дослідження перспектив розвитку сфери логопедичних послуг в Україні, якості логопедичних послуг, що надаються різними провайдерами, відповідності освітніх програм вимогам ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

Гладуш, В. А. (2014). Шляхи вдосконалення професійної підготовки логопедів в Україні (1960-ті рр.). *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1, 56-66. (Hladush, V. A. (2014). Ways to Improve the Professional Training of Speech Therapists in Ukraine (1960s). *Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 1, 56-66.)

- Голуб, Н. М. (2009). Актуальні питання організації в Україні логопедичної допомоги дітям з вадами мовлення. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 141-145. (Holub, N. M. (2009). Current Issues in Organizing Speech Therapy Assistance to Children with Speech Disorders in Ukraine. *Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher and Secondary Schools*, 141-145.)
- Горішна, Н., Слозанська, Г. (2023). Логопедичні послуги в Україні у час війни: результати крос-секційного дослідження. Спеціальна освіта та соціальна інклюзія: виклики XXI століття. Матеріали II Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Запоріжжя, 22 лист. 2023 р.). Запорізький національний університет, 50-52. (Horishna, N., Slozanska, G. (2023). *Speech Therapy Services in Ukraine during Wartime: Results of a Cross-Sectional Study*. Special Education and Social Inclusion: Challenges of the 21st Century. Proceedings of the 2nd All-Ukrainian Scientific and Practical Conference with International Participation (Zaporizhzhia, Nov. 22, 2023). Zaporizhzhia National University, 50-52.)
- Губарь, О. Г. (2019). Надання логопедичних корекційно-розвиткових послуг підліткам в Україні в умовах освітніх навчальних закладів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 19: Корекційна педагогіка та спеціальна психологія, 37, 40-50. (Hubar, O. H. (2019). Provision of Speech Therapy Correctional and Developmental Services to Adolescents in Ukraine within Educational Institutions. *Scientific Journal of M. P. Drahomanov National Pedagogical University. Series 19: Correctional Pedagogy and Special Psychology*, 37, 40-50.)
- Державна служба статистики України (2021а). Дошкільна освіта в Україні у 2021 р. Статистична інформація. Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/osv/osv_rik/dosh_osv_Ukr_2021.xls (State Statistics Service of Ukraine (2021a). Preschool Education in Ukraine in 2021. Statistical Information. Retrieved from: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/osv/osv_rik/dosh_osv_Ukr_2021.xls)
- Державна служба статистики України (2021б). Загальна середня освіта в Україні у 2021 р. Статистична інформація. Режим доступу: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/osv/aspirantura/aspirantura_2021.xls (State Statistics Service of Ukraine (2021b). Secondary Education in Ukraine in 2021. Statistical Information. Retrieved from: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2022/osv/aspirantura/aspirantura_2021.xls)
- ЄДЕБО. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. (2023). Заклади загальної середньої освіти. Режим доступу: <http://surl.li/pgcim> (Unified State Electronic Education Database. Register of Educational Entities, 2023. General Secondary Education Institutions. Retrieved from: <http://surl.li/pgcim>)
- Звіт про повторне відстеження результативності постанови Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 221 «Про затвердження Положення про спеціальну школу та Положення про навчально-реабілітаційний центр». Режим доступу: <http://surl.li/phhpi> (Report on the Follow-up Performance of the Cabinet of Ministers of Ukraine Resolution dated March 6, 2019, No. 221 «On Approval of the Regulation on Special Schools and the Regulation on Educational Rehabilitation Centers». Retrieved from: <http://surl.li/phhpi>)

- Інститут освітньої аналітики (2017). Функціонування опорних шкіл за результатами опитування директорів опорних шкіл. Режим доступу: <http://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2017/12/1.pdf> (Institute of Educational Analytics (2017). Functioning of Support Schools: Survey Results from Support School Directors. Retrieved from: <http://iea.gov.ua/wp-content/uploads/2017/12/1.pdf>)
- Інтернет-видання «Galas» (2016). У тернопільських дітей все частіше виявляють вади мовлення. Режим доступу: [https://galas.te.ua/2016/09/u-ternopilskykh-ditej-vse-chastishe-vy/](https://galas.te.ua/2016/09/u-ternopilskykh-ditej-vse-chastishe-vyavlyayut-va-di-movlen-nja) (Online publication «Galas» (2016). Speech Disorders in Children in Ternopil are Being Detected More Frequently. Retrieved from: <https://galas.te.ua/2016/09/u-ternopilskykh-ditej-vse-chastishe-vy/>)
- Капльєнко, А. І. (2019). *Професійна підготовка майбутніх учителівлогопедів до роботи в умовах інклюзії як педагогічна проблема*. Science and Practice: Implementation to Modern Society: Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference. Manchester, Great Britain. December 6-8. 2019. Manchester, 119-121. (Kaplyenko, A. I. (2019). *Professional Training of Future Speech Therapist Teachers for Inclusive Education as a Pedagogical Issue*)
- Колупаєва, А., & Таранченко, О. (2016). Освіта дітей з особливими потребами за часів незалежності України: етапність у стратегічному вимірі. *Exceptional Child: Teaching & Upbringing*, 79(3). (Kolupaeva, A., & Taranchenko, O. (2016). Education of Children with Special Needs in the Times of Ukrainian Independence: Stages in a Strategic Dimension)
- Кравченко, А., Кравченко, І., (2022). Застосування аутогенного тренування при корекції заїкання у дітей та підлітків. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 7-8 (121-122), 223-231. (Kravchenko, A., & Kravchenko, I. (2022). Application of autogenic training in correcting stuttering in children and adolescents. *Pedagogical Sciences: Theory, History, Innovative Technologies*, 7-8 (121-122), 223-231.)
- Кравченко, А. І., Мороз, Л. В., Стахова, Л. Л., Ласточкіна, О. В., Зелінська-Любченко, К. О., Кравченко, І. В. (2021). *Логопедично-реабілітаційний супровід дітей із порушеннями психофізичного розвитку* [Монографія]. Суми. (Kravchenko, A. I., Moroz, L. V., Stakhova, L. L., Lastochkina, O. V., Zelinska-Liubchenko, K. O., Kravchenko I. V. (2021). *Logopedic-Rehabilitative Support for Children with Disorders of Psycho-Physical Development* [Monograph]. Sumy.)
- Линдіна, Є.Ю. (2020). Логопедична допомога дітям у 60-70 рр. ХХ ст. в Україні: історіографічний аспект. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія 19. Корекційна педагогіка та спеціальна психологія*. Вип. 39: збірник наукових праць. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 63-69. (Lyndina, Y. Y. (2020). Logopedic Assistance to Children in the 60-70s of the 20th Century in Ukraine: Historiographical Aspect. *Scientific Journal of M.P. Drahomanov National Pedagogical University. Series 19. Corrective Pedagogy and Special Psychology. Issue 39: Collection of Scientific Papers*. Kyiv: M.P. Drahomanov National Pedagogical University Publishing House, 63-69.)
- Матвєєва, Н. (2021). Теоретичні засади навчання молодших школярів з дисграфією. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*, (4), 223-230. (Matveyeva, N. (2021). Theoretical Foundations of Teaching Junior Schoolchildren with Dysgraphia. *Collection of Scientific Works of Uman State Pedagogical University*, (4), 223-230.)

- Міністерство соціальної політики України (2023). Реабілітаційний центр. Режим доступу (січень, 10, 2024): <https://ek-cbi.msp.gov.ua/agents/5> (Ministry of Social Policy of Ukraine (2023). Rehabilitation Center. Retrieved from: <https://ek-cbi.msp.gov.ua/agents/5>)
- МОН України (2021). Дослідження потреб стейкхолдерів у забезпеченості якості освіти в аспекті впровадження інклюзивного навчання. Режим доступу: <http://surl.li/ruxt> (Ministry of Education and Science of Ukraine (2021). Stakeholder Needs Assessment in Ensuring the Quality of Education in the Aspect of Inclusive Learning Implementation. Retrieved from: <http://surl.li/ruxt>)
- МОН України (2022а). Інформаційна довідка щодо розрахунку обсягу освітньої субвенції на 2022 рік. Тернопільська область. Режим доступу: МОН України (2022б). Інформаційна довідка щодо розрахунку обсягу освітньої субвенції на 2022 рік. Тернопільська область. Режим доступу: <http://surl.li/phjvq> (Ministry of Education and Science of Ukraine (2022а). Informational Report on the Calculation of the Educational Subvention Volume for 2022. Ternopil Region. Retrieved from: <http://surl.li/phjvq>)
- МОН України (2023). Статистичні дані. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani> (Ministry of Education and Science of Ukraine (2023). Statistical Data. Retrieved from: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>)
- Повідомлення про публічне громадське обговорення проєкту професійного стандарту на групу професій: «Вчитель-логопед», «Логопед», «Терапевт мови і мовлення». Режим доступу: <http://surl.li/pewfz> (Public announcement of the public discussion on the draft professional standard for the professional group: «Speech Therapist Teacher», «Speech Therapist», «Speech and Language Therapist». Retrieved from: <http://surl.li/pewfz>)
- Положення про інклюзивно-ресурсний центр: Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2017 р. № 545. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text> (Regulations on the Inclusive Resource Center: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated July 12, 2017, No. 545. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/545-2017-%D0%BF#Text>)
- Порядок комплектування дошкільних навчальних закладів (груп) компенсуючого типу: Наказ Міністерства освіти і науки України від 27.03.2006 № 240/165. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0414-06#Text> (Procedure for the Formation of Preschool Educational Institutions (Groups) of Compensatory Type: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated March 27, 2006, No. 240/165. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0414-06#Text>)
- Потапенко, О. М. (2012). Становлення та розвиток теорії і практики підготовки логопедичних кадрів в Україні у другій половині ХХ століття. *Логопедія*, (2), 72-77. (Potapenko, O. M. (2012). Formation and development of the theory and practice of training speech therapists in Ukraine in the second half of the 20th century. *Logopedics*, (2), 72-77)
- Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001 р. за №2628-III. Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2628-14&p=1212504140163924> (Preschool Education: Law of Ukraine dated July 11, 2001, No. 2628-III. Retrieved from: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2628-14&p=1212504140163924>)

- Про затвердження змін до Довідника кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 78 «Охорона здоров'я»: Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 1769 від 10.10.2023 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1769282-23#Text> (Approval of Amendments to the Qualification Characteristics Handbook for Workers. Release 78 'Healthcare': Order of the Ministry of Health of Ukraine No. 1769 dated October 10, 2023. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1769282-23#Text>)
- Про затвердження Зміни № 10 до національного класифікатора ДК 003:2010: Наказ Міністерства економіки України № 810 від 25.10.2021 р. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0810930-21#Text> (Approval of Amendment No. 10 to the National Classifier DK 003:2010: Order of the Ministry of Economy of Ukraine No. 810 dated October 25, 2021. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0810930-21#Text>)
- Про затвердження Положення про логопедичні пункти системи освіти: Наказ М-ва освіти і науки України від 13 трав. 1993 р. № 135. Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.../> (Approval of the Regulation on Speech Therapy Points in the Education System: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated May 13, 1993, No. 135. Retrieved from: <http://www.zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi.../>)
- Про затвердження Примірних штатних нормативів чисельності працівників центрів соціальної підтримки дітей та сімей: Наказ Мінсоцполітики України від 07.08.2017 № 1268. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1268739-17#Text> (Approval of Exemplary Staffing Norms for the Number of Employees in Centers for Social Support of Children and Families: Order of the Ministry of Social Policy of Ukraine dated August 7, 2017, No. 1268. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1268739-17#Text>)
- Про затвердження Типових штатних нормативів дошкільних навчальних закладів: Наказ МОН України від 04.11.2010, № 1055. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1157-10#Text> (Approval of Standard Staffing Norms for Preschool Educational Institutions: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated November 4, 2010, No. 1055. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1157-10#Text>)
- Про затвердження Типових штатних нормативів закладів загальної середньої освіти: Наказ МОН України від 06.12.2010 №1205. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1308-10#Text> (Approval of Standard Staffing Norms for General Secondary Education Institutions: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated December 6, 2010, No. 1205. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1308-10#Text>)
- Про затвердження Типових штатних нормативів спеціальних загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів) для дітей, які потребують корекції фізичного та (або) розумового розвитку: Наказ МОН України від 05.12.2008, № 1105. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1250-08#Text> (Approval of Standard Staffing Norms for Special General Education Schools (boarding schools) for Children in Need of Correction of Physical and/or Mental Development: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated December 5, 2008, No. 1105. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1250-08#Text>).

- Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020, № 463-ІХ. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (On Complete Secondary Education: Law of Ukraine dated January 16, 2020, No. 463-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>)
- Про реабілітацію у сфері охорони здоров'я: Закон України від 03.12.2020 р. № 1053-ІХ. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text> (On Health Care Rehabilitation: Law of Ukraine dated December 3, 2020, No. 1053-IX. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1053-20#Text>)
- Реалізація безбар'єрного простору на Тернопільщині (2023). Режим доступу: <https://oda.te.gov.ua/news/realizatsiia-bezbariernoho-prostoru-na-ternopilshchyni> (Implementation of an Accessible Space in Ternopil Region (2023). Retrieved from: <https://oda.te.gov.ua/news/realizatsiia-bezbariernoho-prostoru-na-ternopilshchyni>)
- Рогатин ІРЦ (2022). Діти з тяжкими порушеннями мовлення. Режим доступу: <http://surl.li/mozet> (Rogatin Inclusive Resource Center (2022). Children with Severe Speech Disorders. Retrieved from: <http://surl.li/mozet>)
- Стахова, Л. Л. (2017). Розвиток професійної компетентності учителя-логопеда закладу дошкільної освіти як умова ефективної організації корекційно-розвивального процесу. Актуальні питання корекційної освіти. *Педагогічні науки*, 10, 341-351. (Stakhova, L. L. (2017). Development of Professional Competence of Preschool Teacher-Linguist as a Condition for Effective Organization of Correctional and Developmental Process. Actual Issues of Correctional Education. *Pedagogical Sciences*, 10, 341-351.)
- Стратегія розвитку Тернопільської області та план заходів з її реалізації у 2021-2027 роках. Режим доступу: <http://surl.li/pbhce> (The Strategy of Ternopil Oblast Development and the Action Plan for its Implementation in 2021-2027. Retrieved from: <http://surl.li/pbhce>)
- Типові штатні нормативи закладів загальної середньої освіти: Наказ МОН України від 06.12.2010, № 1205. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/RE18603?an=240> (Standard Staffing Norms for General Secondary Education Institutions: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated December 6, 2010, No. 1205. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/RE18603?an=240>)
- Типові штатні нормативи навчально-реабілітаційних центрів: Наказ МОН України від 03 липня 2020 року № 890. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0681-20#Text> (Typical Staffing Norms for Educational and Rehabilitation Centers: Order of the Ministry of Education and Science of Ukraine dated July 3, 2020, No. 890. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0681-20#Text>)
- Цимбал-Слатвінська, С. В. (2019). Значимість підготовки логопедів у вищому навчальному закладі. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*, 182, 127-133. (Tsimbal-Slatvinska, S. V. (2019). Significance of Training Logopedists in Higher Education Institutions. *Scientific Notes. Series: Pedagogical Sciences*. 182, 127-133.)
- Щодо деяких питань штатних нормативів закладів охорони здоров'я: Лист МОЗ від 14.09.2016 № 10/1-13/Д-1/2629-16/23925. Режим доступу: <https://ips.ligazakon.net/document/MOZ26708> (Regarding certain issues of staffing norms in healthcare institutions: Letter from the Ministry of Health dated September 14, 2016, No. 10/1-13/D-1/2629-16/23925. Retrieved from: <https://ips.ligazakon.net/document/MOZ26708>)

- Battle, D. E. (2015). Persons with communication disabilities in natural disasters, war, and/or conflict. *Communication Disorders Quarterly*, 36(4), 231-240.
- Drumbl, M. (2020). *Children in armed conflict*. In *The Oxford Handbook of Children's Rights Law*. Retrieved from https://scholarlycommons.law.wlu.edu/fac_books/125
- Korposh, V. (2023, October). Specificity of logopedical assistance for children in the health care system. In *SWorld-Ger Conference proceedings*, 75-79.
- Machel, G. (1996). *Impact of armed conflict on children* (p. 19). New York, NY: UN.

SUMMARY

Horishna Nadiia, Slozanska Hanna, Polishchuk Vira. Analysis of Speech Therapy Services: National and Regional Dimensions.

Quality and accessible speech therapy services play a crucial role in providing assistance to children and individuals with speech disorders, especially when the prevalence of such issues increases due to brain injuries and traumatic experiences. Understanding the labor market needs in speech therapy services and the ability of higher education institutions to meet them is crucial for establishing a robust support system for individuals with speech disorders. This article aimed to analyze the sphere of speech therapy services in Ukraine and the potential of higher education institutions in training professionals to establish an accessible and effective support system for individuals with speech disorders. The study utilized a desk research method to gather and analyze information.

It was found that in Ukraine, access to speech therapy assistance is provided by a network of state providers operating within education, healthcare, and social protection systems. The research revealed an increase in the number of individuals with speech disorders and the inability to fully meet the growing demand for speech therapy, particularly in the context of inclusive education and rehabilitation. This trend has spurred the development of non-state providers of speech therapy services and the profession of speech and language therapist.

The study demonstrated that the growth of relevant services is hindered by the insufficient number of qualified professionals. The analysis of the implementation dynamics of educational programs in speech therapy at the bachelor's and master's levels in Ukraine indicates an overall positive trend in their increase, offering prospects for addressing the shortage of specialists in the field of speech therapy.

The prospects for further research in the field of speech therapy in Ukraine include a comprehensive analysis of the development of speech therapy services, focusing on the alignment of educational programs with labor market requirements and assessing the quality of speech therapy services provided by various providers. Additional research efforts may be directed towards identifying key challenges and opportunities in this field, taking into account consumer trends and needs. The effectiveness of educational programs in preparing speech therapists and their readiness for the challenges of the modern labor market is also essential to investigate.

Key words: *speech disorders, speech therapy, speech therapist, speech therapy services, speech therapy service providers, speech and language therapist, speech therapy education.*